

Др Драгољуб Атанацковић, др Михајло Лукић, др Борђе Лазин, мр Зоран Миловановић, мр Љиљана Радуловић, КРИВИЧНА ДЕЛА УГРОЖАВАЊА ЈАВНОГ САОБРАЋАЈА НА ПУТЕВИМА, Славија-Прес, Нови Сад, 1987, стр. 294.

„Славија-Прес“ је објавила студију групе аутора под насловом *Кривична дела угрожавања јавног саобраћаја на путевима са кривично-правног, криминолошког, правномедицинског и криминалистичког аспекта*. Она је пројект Института за правне и друштвене науке Правног факултета Универзитета у Београду који је, под истоименим насловом, уређен под руководством др Драгољуба Атанацковића.

Студија је дочекана са великим интересовањем, како научне јавности тако и практичара, као значајан допринос потпунијем сагледавању, а истовремено и решавању сложеног проблема безбедности јавног саобраћаја на путевима. Наиме, наша држава није избегла општој карактеристици неких мање богатих држава да нагли развој и масовност саобраћаја на путевима, хетерогена структура учесника у овом саобраћају, изразито низак ниво саобраћајне културе, доводи, поред општег напретка друштва, до пораста саобраћајних незгода праћених великим бројем људских жртава и опромним материјалним штетама. То намеће потребу оверстране анализе безбедности саобраћаја на путевима са циљем побољшања заштите од специфичног саобраћајног криминалитета. Тај деликатан задатак, јер се јавни саобраћај на путевима мора штитити од делинквенције тако да се не онемогући његов даљи развој или изврши његово успоравање, успешно је обављен у овој студији. Јединствена студија, високо научно и практично базирана, омогућава да се убудуће приближи жељеном нивоу сузбијања друштвено опасних понашања у саобраћају на путевима и путем кривичноправне репресије. При томе се имало у виду да ће адекватно решен низ отворених питања код ових кривичних дела обезбедити и правилну интерпретацију интенције законодавца, тј. омогућити да се тристаћи примени санкција само онда када је то у складу са правнополитичким омишлом прописа. Ова студија, због свог комплексног приступа анализи социјалних и индивидуалних, правномедицинских и криминалистичких фактора кривичних дела угрожавања јавног саобраћаја, даје опроман допринос сагледавању и решавању ове сложене проблематике и свакако ће бити одличан путоказ за рад свих заинтересованих субјеката.

Због комплементарности проблема и приступа његовом решавању рад је подељен на два дела. Први део се односи на правне, а други на ванправне проблеме безбедности јавног саобраћаја на путевима.

У првом одељку студије под насловом *Кривична дела угрожавања јавног саобраћаја на путевима у пракси југословенских судова* (стр. 1—115), др Борђе Лазин је приступио систематској анализи ставова изнетих у више од 300 одлука, како врховних судова тако и нижих судова из целе Југославије. Похвалу заслужује чињеница да у избору питања која су подвргнута анализи није мимоиђено ниједно од питања на која закон није дао прецизан одговор или оних која испољавају различите видове решавања. Пример је, нарочито, кривично дело угрожавања јавног саобраћаја чија је бланкетна диспозиција довела до потребе анализе читавог комплекса питања. Аутор је врло успешно изанализирао ове моћне радње извршења овог кривичног дела, да би своју пажњу задржао на сложеном питању шта све обухвата „пут“. У даљем излагању аутор обрађује сва она питања која су проистекла из околности да је ово кривично дело с објективним условом инкриминације, а нарочито спорно питање да ли је у односу на овај услов уопште потребно да постоји или не постоји виност учиниоца. У излагању о кривичном делу угрожавања јавног саобраћаја услед омањености, аутор је посебно обрадио различито решен проблем очигледне неспособности за безбедну војњу навођењем ових познатих мишљења. При том није пропустио да се определи за, по њему, најприхватљивије (алкохол као битан фактор наступања последице) које судовима ипак даје релативно одређен, мада не до краја прецизан критеријум. Последња излагања аутор је посветио питању недовољно примењене мере безбедности забра-

не управљања моторним возилом код кривичних дела из ове групе, а нарочито значајном проблему тумачења одлуке по којој је суд обавезан при одлучивању да узме у обзир и то да ли је учинилац возач моторног возила по професији. Након изношења различитих мишљења аутор се определио за схватање, раширено и у судској пракси, да се ова околност може узети у обзир само у корист професионалног возачу, са врло јаким аргументом да ова мера практички повлачи исто дејство као да му је изречена мера безбедности забране вршења позива, делатности или дужности.

У свом делу студије под насловом *Казнена политика и саобраћајни криминалитет* аутори др Драгољуб Атанацковић и др Љиљана Радуловић су анализирали ову политику према учиниоцима кривичних дела против безбедности саобраћаја на путевима користећи податке Савезног завода за статистику у петогодишњем периоду (1978—1982) који се односе на изречене санкције пунолетним учиниоцима за ова кривична дела за територију СР Србије са покрајинама, које су упоредили са подацима који се односе на целу територију СФРЈ. Они су пронашли да политика у области кажњавања за ова кривична дела не одражава став законодавца о њиховој друштвеној опасности, али да су испуњени услови да се блага казнена политика судова уклопи у интенцију законодавца. Дилема да ли је друштвеним проблемима ближа политика коју воде судови или она коју је у норме кривичног закона уградиле законодавац треба, по ауторима, бити решена тако да санкције не буду одраз само специјалне превенције већ да иду и у функцију генералне превенције, с обзиром на повећан степен друштвене опасности од ових кривичних дела који се испољава у тенденцији повећања ионако великог броја учињених кривичних дела.

Др Драгољуб Атанацковић је у делу студије под насловом *Кривична дела угрожавања јавно саобраћаја са криминолошког аспекта* (стр. 153—185) своје излагање о факторима саобраћајне делинквенције поделио на два дела врло добро уочивши да проучавање не треба ограничити искључиво на човека као биолошко биће, већ и на социјалне детерминанте његовог понашања. Аутор је веома образложио све социјалне факторе саобраћајне делинквенције, приметивши добро да човек за волазом представља једну посебну појаву која је никла у међусобном односу између природе, на коју делује човек, и човека, на кога делује природа. Анализи биопсихичке детерминанте делинквентног понашања у јавном саобраћају приступио је са тежњом, у којој је неумољиво успео, да открије узроке девијантног понашања који леже у структури човекове личности, а да при томе није испустио из вида да научна анализа биопсихологије човека мора бити вршена у контексту друштва у коме живи. Посебно треба истаћи ауторова излагања о свеобухватном и значајном проблему да ли се учинилац ових кривичних дела може сматрати криминалном личношћу. Наиме, његово је мишљење да поента целокупне ове проблематике лежи на терену етичке оцене, а да се у савременим условима живота не би смело, само наношење другом зла и прибављање неосноване имовинске користи, већ такође, и невођење рачуна о туђим интересима, узети као делинквентни акт.

Кривична дела угрожавања јавно саобраћаја на путевима са правномедицинског аспекта (стр. 209—241) дело је др Михаила Лукића, с тим што је главу I и II написао др Драгољуб Атанацковић (стр. 187—209). Др Д. Атанацковић прво анализира психофизичке способности са њиховог позитивног аспекта, а затим анализира способности у негативном смислу, тј. ова она обојења, повреде или мане за које се данас сматра да возача чине неспособним за безбедно учествовање у јавном саобраћају. Он је, чини нам се основано, изложио критички концепцију изражену у Правилнику о здравственим условима које треба да испуњавају возачи моторних возила, о разлици између појединих категорија возача у погледу здравствених услова који се тражи за њихову возачку способност налазећи да би критеријум требало да буде природа одређеног обојења или стања, а не чињеница да возачи којима је то професија, као и возачи Ц, Д и Е категорије чешиће и временски дуже управљају моторним возилом. Надовезујући се, др М. Лукић, као први и нај-

значајнији фактор који доводи до нарушавања способности учесника у саобраћају да се понашају на безбедан начин, анализира детаљно алкохол, затим замор и најбитније елементе фармацеутских средстава који су с аспекта саобраћајне медицине значајни. Анализи није измакао ни проблем утицаја угљен-моноксида, никотина, метеоролошких услова, физиолошких стања код жена возача, као ни утицај искуства и животне доби возача на безбедно учествовање у саобраћају, што све говори о свеобухватности ауторовог приступа и потпуности приказивања свих сазнања о томе у којој мери и каква својства возач треба да поседује за безбедну вожњу.

Студија се завршава излагањем др Зорана Миловановића под насловом *Кривична дела угрожавања јавног саобраћаја на путевима са криминалистичког аспекта* (стр. 241—284). Пошто је закључио да све специфичности које намећу посебни захтеви предузимања бројних тактичких и техничких метода и средстава у вези с овим кривичним делима чине садржину једне посебне методике којој у потпуности одговара назив саобраћајна криминалистика, аутор је приступио анализи њене практичне примене у форми појединих истражних радњи, издвајајући по свом значају увиђај, испитивање окривљеног и саслушање сведока, вештачење и реконструкцију. Проучавајући циљ и специфичности увиђаја код саобраћајних незгода, аутор закључује да он има значај и карактеристике које га по много чему чине различитим од увиђаја код других кривичних дела. Највећи криминалистички значај даје обезбеђивању места саобраћајне незгоде, које извршено благовремено и у складу са правилима технике и тактике, представља основну претпоставку и једну од гаранција за успешан исход увиђаја. Утврђивању чињеничног стања поводом саобраћајне незгоде, као разгранатом склопу читавог низа активности, дао је одговарајући простор у свом излагању. При томе је основано приметио да све оне морају бити правилно примењене, те да ниједна не сме бити занемарена, будући да свака од њих има предности и недостатке те тако тек примењене све заједно омогућавају трајно, потпуно и прецизно регистровање свих околности откривених увиђајем. Посебну пажњу аутор је посветио вештачењу, мотивисан чињеницом његовог значаја и улоге у обезбеђивању основа за покретање кривичног поступка. Аутор излагање закључује кратким освртом на реконструкцију саобраћајних незгода, мислимо с разлогом, јер исправно примећује да је доказни ефекат ове истражне радње релативно мањи уколико му није дата добра подлога солидним спровођењем увиђаја.

др Маринка Цетинић